11. Ameka F. Interjections: The Universal Yet Neglected Part of Speech / F. Ameka // Journal of Pragmatics. – 1992. – № 18. – Pp. 101–118.
12. Ameka F. The meaning of phatic and conative interjections / F. Ameka // Journal of Pragmatics. – 1992. – № 18. – Pp. 245–271.
13. Jespersen O. The philosophy of grammar / Otto Jespersen. – London : Allen and Unwin, 1924. – 359 p.
14. Müller M. Lectures on the science of language / Max Müller. – New York : Charles Scribner, 1862. – 416 p.
15. Sapir Ed. Language. An Introduction to the Study of Speech / Edward Sapir. – New York : Harcourt Brace, 1921. – 258 p.
16. Schachter P. Parts–of–speech systems / P. Schachter // Language Typology and Syntactic Description. Second edition. Volume I : Clause Structure / [edited by Timothy Shopen]. – Cambridge University Press, 2007. – Pp. 1–60.
17. Tooke J. H. Epea Pteroenta; or the Diversions of Purley. – London : J. Johnson, 1786. – 498 p.
18. Trask R. L. A Dictionary of Grammatical Terms in Linguistics / R. L. Trask. – London : Routledge, 1993. – 352 p.
19. Wilkins D. P. Interjections as deictics / D. P. Wilkins // Journal of Pragmatics. – 1992. – № 18. – Pp. 119–158.

Ковбаско Юрій
(Івано–Франківськ)

ЛЕКСИКАЛІЗАЦІЯ ТА ГРАМАТИКАЛІЗАЦІЯ ЯК СПОСОБИ ТВОРЕННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ЛОКАТИВНИХ Й ТЕМПОРАЛЬНИХ ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ

У статті розглядається співвідношення процесів лексикалізації та граматикалізації як шляхів творення прийменників. На основі кореляції явищ лексикалізації та граматикалізації впроваджено поняття та моделі «послідовної», «паралельної» й «чистої» граматикалізації. Проведено структурний аналіз однослівних локативних та темпоральних одиниць з огляду на моделі граматикалізації.

Ключові слова: *граматикалізація, лексикалізація, локативність, темпоральність, прийменник*

В статье рассматривается соотношение процессов лексикализации и грамматикализации, как способов образования предлогов. На основе корреляции явлений лексикализации и грамматикализации предложено понятия и модели «последовательной», «параллельной» и «чистой»

грамматикализации. Проведено структурный анализ однословных локативных и темпоральных единиц, учитывая модели грамматикализации.

Ключевые слова: *грамматикализация, лексикализация, локативность, темпоральность, предлог*

The article focuses on interdependence between the processes of lexicalization and grammaticalization as the ways of preposition formation. On the basis of lexicalization and grammaticalization phenomena the notions and models of "consecutive", "parallel" and "pure" grammaticalization have been introduced. Structural analysis of one–word locative and temporal units, considering the abovementioned models of grammaticalization, has been carried out in a diachronic perspective. The research has shown that in fact among 22 one–word modern lexical units 19 word forms originally have two–component structure and 3 lexemes have three–component structure. Another conclusion shows that among those 22 lexical units, 21 include old English prepositions as the initial elements. Moreover any lexical unit contains at least one notional and one functional component. Such fact is of great importance as in course of time one of the components starts prevailing over the other. At first, as a rule, it occurs at phonological and morphological levels and gives rise to the process of grammaticalization, which finishes at syntactic and semantically–pragmatic levels. Then, the second component starts predominating over the first one at syntactic and semantically–pragmatic levels and initiates another process, not a reverse one, as grammaticalization is unidirectional, but it follows another path – transposition.

Key words: *grammaticalization, lexicalization, locality, temporality, preposition*

У межах функціонально–семантичного та структурно–семантичного підходів до вивчення мови все більш вагомими стають дослідження у сферах синхронного й діахронного аналізів закономірностей граматичної системи мови та її одиниць.

Актуальність роботи пояснюється загальною зміною парадигми досліджень з синхронно–описових підходів до вивчення мови, до функціонально–діахронного аналізу еволюції граматичних явищ, про що свідчить твердження М. Хаспельмата, що «природу граматичних категорій мови слід розглядати з точки зору джерел, з яких вони розвиваються, а не кінцевого результату, до якого вони приходять після тривалого процесу граматикалізації» [4, с. 303].

Функціонально–діахронна перспектива дослідження дає змогу проаналізувати шляхи граматикалізації прийменників, процеси виникнення та розвитку їх граматичних показників і встано-

вити передумови для подальшого вивчення проблем чіткого розмежування граматичних частин мови, зокрема того, що стосується категорії прислівників з одного боку та категорій прийменників й сполучників з іншого. Аналіз процесу граматикалізації прийменників та інших службових частин мови у межах функціонально–діахронного підходу також сприятиме проведенню синхронно–описового та функціонально–семантичного дослідження явища транспозиції у межах цих категорій.

Процес граматикалізації у лінгвістиці традиційно визначається як такий, що «пов'язаний з питаннями того як лексичні одиниці та конструкції переходять у певні лінгвістичні контексти, щоб реалізовувати граматичні функції чи як вже існуючі граматичні одиниці набувають нових граматичних функцій» [8, с. 1]. К. Леман вбачає у граматикалізації «процес, у ході якого лінгвістичний знак втрачає свою автономію, попадаючи, водночас, під вплив обмежень мовної системи» [15, с. 154]. Тобто, чим меншою стає автономія лексичної одиниці, тим більшою є ступінь його граматикалізації. Схоже, узагальнююче трактування пропонує М. Хаспельмат, вказуючи, що граматикалізація «зміщує лінгвістичну одиницю у напрямку функціонального полюсу на шкалі лексико– функціонального континууму» [5, с. 1044].

З огляду на те, що відбувається поєднання різних доменів мови, як от лексичної та граматичної систем, К. Леман описує, «зміни, які репрезентують перехід «у систему лексикону» чи відбуваються «всередині неї» як приклади лексикалізації, а зміни, що представляють перехід «у граматичну систему» чи відбуваються «всередині неї» як приклади граматикалізації» [13, с. 16].

Проте, невизначеність та відсутність чіткого розмежування того, «що належить до лексикону» та того, «що належить до граматики», адже будь–яка граматична одиниця є частиною лексикону, призводить до неоднозначного трактування співвідношення процесів граматикалізації та лексикалізації відповідно.

Лексикалізація традиційно розуміється як явище, що «охоплює всі процеси, які ведуть до виникнення нової лексичної одиниці» [7, с. 22], а зокрема як «встановлений процес словотвору поряд з утворенням складних слів, деривацією та конверсією» [3, с. 33]. Н. Хіммельман розрізняє п’ять основних шляхів процесу лексикалізації, а саме: універбація (univerbation), фосилізація (fossilization), виникнення дериваційних афіксів (emergence of derivational

formatives), розщеплення (splits), моделі лексикалізації (lexicalizetion patterns), зауважуючи, що останній спосіб не є провідним та вказується тільки заради повноти переліку [7, с. 27]. Проте, слід відзначити, що описані шляхи процесу лексикАлізації є також характерними і для процесу граматикалізації [9, с. 23], тобто основа обох явищ базується на схожих процесах.

Виходячи з вищесказаного ми вважаємо, що процес граматикалізації не сприяє виникненню нових лексичних чи граматичних утворень, а радше зміщує акцент існуючої одиниці з лексичного на граматичний, тоді як процес лексикалізації розуміється нами у конвенційному руслі як спосіб виникнення нових лексичних одиниць, з новим семантичним наповненням.

Водночас, деякі лінгвісти розглядають граматикалізацію та лексикалізацію як два дзеркальні процеси, коли формальний маркер граматичних відносин набуває семантичної автономії та стає незалежною лексичною одиницею [1, с. 69]. Такий підхід є невірним, особливо якщо мова йде про діахронну перспективу, адже граматикалізація передбачає зміни в існуючій лексичній чи граматичній одиниці, тобто одиниця вже повинна функціонувати на одному з рівнів мови, а отже бути невід'ємною частиною лексичної системи.

Таким чином, з огляду на діахронну перспективу досліджень, процеси граматикалізації та лексикалізації є абсолютно взаємозалежними, однак вони можуть реалізовуватися двох різних підходів.

Ми пропонуємо визначати взаємовідношення між граматикалізацією та лексикалізацією як «*паралельні*», що відбуваються на різних рівнях чи у межах різних доменів мови [2, с. 69] або «*послідовні*», що спостерігаються у межах однієї й тієї ж конструкції [14, с. 9].

Тип взаємозв'язку, перш за все, залежить від об'єкту граматикалізації – у випадку, коли мова йде про набуття лексичною одиницею здатності реалізовувати граматичні функції, слід говорити про «*послідовний*» взаємозв'язок граматикалізації та лексикалізації чи ***«послідовну» граматикалізацію***, оскільки для того, щоб лексична одиниця розпочала процес граматикалізації, вона повинна з'явитися у мові, тобто пройти процес лексикалізації:

$$\boldsymbol{CIGL - LU_1 + LU_N / LU_1 \rightarrow GU_{(NM)}}$$

CIGL – Послідовний взаємозв'язок лексикалізації та граматикалізації (consecutive interdependence of lexicalizetion and grammaticalization)

LU_{1-N} – Кількість можливих лексичних одиниць $_{1-N}$ (lexical unit)

GU – Граматична одиниця (grammatical unit)

$GU_{(NM)}$ → Граматична одиниця з новим значенням (grammatical unit with a new meaning)

Послідовний процес лексикалізації та граматикалізації спостерігається тоді, коли:

а) у мові виникає лексична одиниця, яка згодом граматикалізується, *формуючи нову граматичну одиницю із новим значенням*, а сама зникає чи продовжує функціонувати як лексична одиниця;

б) у мові виникає кілька лексичних одиниць, що поєднуються між собою, *утворюючи нову граматичну одиницю із новим значенням*, а самі вони або зникають, або продовжують існувати як окремі лексичні одиниці.

У випадку, коли граматична одиниця набуває нових граматичних функцій, процеси лексикалізації та граматикалізації відбуваються на різних рівнях, не мають прямого впливу один на одного, слід говорити про ***«паралельну» граматикалізацію***.

$$\boldsymbol{PIGL – LU_{1-N} + GU_{1-N} / GU_{1-N} + GU_{1-N} \rightarrow GU_{(MM)}}$$

PIGL – Паралельний взаємозв'язок лексикалізації та граматикалізації (parallel interdependence of lexicalization and grammaticalization)

LU_{1-N} – Кількість можливих лексичних одиниць $_{1-N}$ (lexical unit)

GU_{1-N} – Кількість можливих граматичних одиниць $_{1-N}$ (grammatical unit)

$GU_{(MM)}$ – Граматична одиниця з модифікованим значенням (grammatical unit with a modified meaning)

Паралельний процес лексикалізації та граматикалізації спостерігається тоді, коли:

а) у мові існує кілька лексичних та граматичних одиниць чи кілька граматичних одиниць, що поєднуючись між собою, утворюють нову граматичну одиницю, граматичне значення якої, *не є новим*, як це відбувається при послідовному процесі, *а модифікованим значенням граматичної одиниці*, що задіяна у процесі, отже лексикалізація проходить паралельно до граматикалізації одиниці.

Основною спільною рисою «паралельного» та «послідовного» процесів лексикалізації та граматикалізації є поява нових граматичних одиниць у мові (не тільки у діахронному зрізі, але й з точки зору синхронного періоду).

Існує необхідність проведення чіткого розмежування між «паралельним» процесом лексикалізації та граматикалізації та ***«чистої» граматикалізації***, як такої. У межах останньої, явище лексикалізації саме по собі відсутнє, тобто або ж у мові з'являється нова граматична одиниця, або ж існуюча граматична одиниця модифікує (набуває нових, посилює / послаблює вже існуючі) власні граматичні функції.

PG – Ø / GU$_1$ → GU$_{(MM)}$

PG – «чиста» граматикалізація («pure» grammaticalization)

Ø – створення нової граматичної одиниці

GU$_1$ – граматична одиниця (grammatical unit)

GU$_{(MM)}$ → граматична одиниця з модифікованим значенням (grammatical unit with a modified meaning)

Процес «чистої» граматикалізації спостерігається тоді, коли:

а) у мові виникає чи вже існує граматична одиниця, значення якої модифікується завдяки зовнішнім чинникам (наприклад синтаксичній позиції у реченні).

Чіткому розумінню розмежування «паралельної» й «послідовної» граматикалізації, з одного боку, та «чистої» граматикалізації, з іншого, сприяє і розмежування чинників, що визначаються рівнями мовної структури, а саме:

– «паралельна» та «послідовна» граматикалізації відбуваються на морфемному та лексичному рівнях, тобто є внутрішньоструктурним процесами, адже характеризуються виникненням чи поєднанням лексичних одиниць та морфем. Так, провідним стає явище фосилізації як «процесу, коли морфологічно комплексні одиниці стають неподільними (не здатними до аналізу) цілими одиницями» [7, с. 28].

– «чиста» граматикалізація відбувається на синтаксичному рівні, тобто зовнішньоструктурним шляхом. Основну роль тут відіграє універбація як «поєднання часто вживаних сполучень слів, що складаються з двох і більше лексичних одиниць» [7, с. 28]. Характерним прикладом цього типу граматикалізації є так звані комплексні прийменники (*by dint of*), у яких граматичне значення одиниці знижується, а на перший план виходить їх здатність до когезії.

Визначальною рисою процесу ***«чистої» граматикалізації*** є те, що на сучасному етапі становлення граматичної системи, коли нові граматичні одиниці виникають вкрай рідко (за винятком комплексних прийменників), традиційним є спосіб модифікації значення

вже існуючої одиниці, *що веде до явища транспозиції*, а отже нові граматичні одиниці, на відміну від «паралельного» та «послідовного» процесів лексикалізації та граматикалізації, не формуються.

Таке розмежування є суттєвим з огляду на ***об'єкт дослідження***, а саме категорію темпоральних та локативних однослівних прийменників та його ***мету*** – описати процес граматикалізації одиниць, які належать до категорії темпоральних та локативних однослівних прийменників в англійській мові. Це створить передумови для їх відмежування від категорії прислівників та подальшого визначення транспозиції як провідного способу функціонування вказаних одиниць у мові.

Дослідження присвячене становленню сучасних складених однослівних прийменників (*across, below etc.*), адже вони, на противагу комплексним багатослівним прийменникам (*in front of, in term of etc.*), розглядаються з точки зору синхронії як первинні та цілісні одиниці, однак з огляду на діахронну перспективу є власне складеними одиницями.

Згідно з твердженням К. Лемана «утворення нових прийменників шляхом поєднання (зазвичай відносного) іменника або з прийменником, або з відмінковими суфіксами є одним з найпоширеніших прикладів граматикалізації у світі» [12, с. 501].

Відповідно, першою робочою гіпотезою є те, що сучасні темпоральні та локативні однослівні прийменники – це складені одиниці, утворені шляхом діахронних «паралельних» / «послідовних» процесів лексикалізації та граматикалізації. Мова не йде про так звані «граматичні прийменники», чи іншими словами, первинні прийменники (*in, to, by etc.*) або ж «лексичні прийменники» чи комплексні прийменники (*in dint of, in conformity with etc.*) [2, с. 69– 70], оскільки перші розглядаються виключно як базові одиниці, що зазнавали внутрішньоструктурних змін, наприклад сучасна форма прийменника ***by*** виникла з д– а форм ***be*** (ненаголошена) та ***bi*** (наголошена); а другі, вочевидь знаходяться у процесі своєї лексикалізації, що згодом може призвести до утворення вже нових складених (однослівних), а не комплексних (багатослівних) одиниць. Таке припущення ґрунтується як на історичних процесах, що вже відбулися у мові, про що йтиметься у дослідженні, так і на твердженнях, що «первинний прийменник може зникати, коли комплексна одиниця переходить у вторинний простий прийменник» [14, с. 10].

Таким чином, для проведення дослідження матеріалом було обрано ті сучасні темпоральні та локативні однослівні одиниці, що традиційно визначаються водночас як прийменники, так і прислівники. Це, зокрема, дасть змогу провести дослідження у межах опрацювання обох гіпотез, а у випадку їх підтвердження створить передумови для подальшої перспективи опису інших одиниць, що наразі визначаються як такі, що належать до кількох частин мови одночасно.

Аналіз, що дав змогу виокремити та відібрати потрібні одиниці з–поміж інших репрезентантів цих категорій був проведений у попередніх дослідженнях, див. [10; 11]. Відповідно, у Таблиці 1 наводиться вибірка однослівних локативних та темпоральних одиниць, що одночасно належать до категорій прислівників та прийменників. Ті, одиниці, що можуть містити семи і локативності, і темпоральності, вказуються тільки один раз, оскільки реалізація ними темпоральності та локативності не впливає на їхню структурну побудову, яка визначається процесами граматикалізації та лексикалізації.

З огляду на першу гіпотезу, проведемо структурний аналіз вищенаведених одиниць, див. Таблицю 1, що дасть змогу відслідкувати процеси лексикалізації та граматикалізації.

Дані Таблиці 1 дають такі результати – з 22 сучасних складених однослівних темпоральних та локативних одиниць, що одночасно визначаються як прийменники та прислівники, 19 одиниць насправді мають 2 компонентну структур, 3 одиниці – 3 компонентну. У переважній більшості 1–й компонент представлений д–а прийменником, 2–й і 3–й компоненти належать до різних частин мови та навіть морфем, зокрема іменник, прикметник, прислівник, прийменник, числівникова фраза і суфікс.

Поєднання компонентів, див. Таблицю 1, перш за все, спричинило появу нових лексичних одиниць у мові, тобто розпочався процес лексикалізації. Водночас, оскільки одним з компонентів виступала граматична одиниця – прийменник – і семантичне значення новоутвореної одиниці кардинально не відрізнялось від граматичної функції первинного елемента, а посилювало / послаблювало чи уточнювало її, то слід говорити про «*паралельні*» процеси лексикалізації та граматикалізації цих одиниць, тобто про «паралельну» граматикалізацію.

Так, якщо 1–й компонент «a», «be/bi», «in» та інші спочатку були службовими словами, з чітко вираженим «загальним граматичним значенням – відношення предмета до предмета, явища,

ситуації» та послабленим власним лексичним значення, то після поєднання з іншими компонентами, граматична функція прийменників, не тільки не послабилась, а навпаки посилилась. Це, на нашу думку, відбулось за рахунок 2 чи 3 компонентів нової конструкції, якими характерно виступали повнозначні частини мови чи суфікс вищого ступеня порівняння «*–ter*», що реалізовував лексичне значення «далі, на більшій відстані від цього місця тощо» [16], адже повнозначні слова принесли у нову одиницю своє власне лексичне значення, що було підсилене граматичним значенням 1–го компонента.

Таблиця 1

Структурний аналіз однослівних локативних та темпоральних одиниць (що одночасно визначаються як прийменники та прислівники)

#	Сучасна форма лексичної одиниці	1–й компонент	2–й компонент	3–й компонент
1	***Aboard***	*A [Prep]*	*Bord [N]*	– – – – –
2	***About***	*A [Prep]*	*Be [Prep]*	*Útan [Adv]*
3	***Above***	*A [Prep]*	*Be [Prep]*	*Ufan [Adv]*
4	***Across***	*A [Prep]*	*Crosse [N]*	– – – – –
5	***After***	*Æf [Prep]*	*Ter [Suf]*	– – – – –
6	***Along***	*And [Prep]*	*Lang [Adj]*	– – – – –
7	***Alongside***	*And [Prep]*	*Lang [Adj]*	*Side [N]*
8	***Around***	*A [Prep]*	*Rond [N]*	– – – – –
9	***Astride***	*A [Prep]*	*Stræde [N]*	– – – – –
10	***Atop***	*A [Prep]*	*Top [N]*	– – – – –
11	***Before***	*Be [Prep]*	*Foran [Adv]*	– – – – –
12	***Behind***	*Bi [Prep]*	*Hindan [Adv]*	– – – – –
13	***Below***	*Bi [Prep]*	*Lah [Adj]*	– – – – –
14	***Beneath***	*Bi [Prep]*	*Neoðan [Adv]*	– – – – –
15	***Between***	*Bi [Prep]*	*Tweonum [Num. phrase]*	– – – – –
16	***Beyond***	*Bi [Prep]*	*Geondan [Pron]*	– – – – –
17	***Down***	*Of [Prep]*	*Dune [N]*	– – – – –
18	***Inside***	*In [Prep]*	*Side [N]*	– – – – –
19	***Outside***	*Ut [Adv]*	*Side [N]*	– – – – –
20	***Throughout***	*Þurh [Prep]*	*Ut [Adv]*	– – – – –
21	***Underneath***	*Under [Prep]*	*Neoðan [Adv]*	– – – – –
22	***Within***	*WiÞ [Prep]*	*Innan [Adv]*	– – – – –

Отже, процес лексикалізації, що призвів до утворення нових лексичних одиниць у мові, сприяв процесу граматикалізації, унаслідок чого, нові одиниці набули більш уточненого та конкретного граматичного значення.

Винятком є лексична одиниця *outside*, що утворилася на основі прислівника «*ut*» та іменника «*side*», проте, на нашу думку, це пояснюється прийменниковим використанням прислівника «*ut*», яке було поширено у д–а мові та вживалося замість препозиційної фрази «*out of*» [16]. У цьому випадку слід говорити про «*послідовний*» взаємозв'язок процесів лексикалізації і граматикалізації, тобто «послідовну» граматикалізацію.

Таким чином, відзначаємо появу нових граматичних одиниць (прийменників) у мові, що виникли шляхом «паралельної» та «послідовної» граматикалізації ще в давньоанглійському періоді. Тобто, граматикалізація охоплює зміни, які відбуваються як на фонологічному, морфологічному, синтаксичному, так і семантико–прагматичному рівнях [17, с. 272], поєднання яких дає змогу стверджувати про можливість виникнення нової одиниці, що або перейшла з лексичних частин мови до граматичних (набуття нового граматичного значення), або вже виникла у межах останніх (уточнення існуючого граматичного значення).

Напрацювання другої робочої гіпотези, а відповідно й **перспективи подальшого дослідження**, зумовлене відсутністю чіткого розмежування вищеописаних темпоральних та локативних одиниць між категоріями прийменників та прислівників (тобто одна й та ж одиниця відноситься і до категорії прийменників, і до категорії прислівників). На нашу думку, з огляду на синхронну перспективу, одиниці, які виникли у результаті процесів лексикалізації та граматикалізації, що по своїй природі є однонаправленими та незворотними [6, с. 575], реалізують власний транспозиційний потенціал, функціонуючи у якості інших частин мови. Існування у них такого потенціалу (на відміну від первинних прийменників *of, on, for etc.,* які могли зазнавати тільки впливу граматикалізації) пояснюється наявністю лексичного значення, що залишилося в одиниці після історичних процесів лексикалізації та граматикалізації. Тобто, такі сучасні темпоральні та локативні однослівні одиниці слід розглядати виключно як прийменники, що у деяких випадках, завдяки процесу транспозиції, можуть функціонувати як прислівники чи інші частини мови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркарян Р. А. Грамматикализация и лексикализация / Р. А. Маркарян // Вестник РАН, № 6. – М., 1969. – С. 69– 77.
2. Brinton L. J. Grammaticalization versus Lexicalization : Reconsidered. On the Late Use of Temporal Adverbs / L. J. Brinton // English Historical Syntax and Morphology. Selected Papers from 11 ICEHL, Santiago de Compostella. – Amsterdam & Philadelphia : J. Benjamins Publishing Co, 2002. – Vol. 1. – Pp. 67– 97.
3. Brinton L. J., Traugott E. C. Lexicalization and Language Change / L. J. Brinton, E. C. Traugott. – N.Y. : CUP., 2005. – 215 p.
4. Haspelmath M. From Purposive to Infinitive: a Universal Path of Grammaticization / M. Haspelmath // Folia Linguistica Historica. Volume 23, Issue Historica Vol. 10, 1–2. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1989. – Pp. 287–310.
5. Haspelmath M. Why Is Grammaticalization Irreversible? / M. Haspelmath // Linguistics, ed. by J. van der Auwera. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1999. – Vol. 37, Issue 6. – Pp. 1043–1068.
6. Heine B. Grammaticalization / B. Heine // The Handbook of Historical Linguistics, ed. by Brian D. Josef and Richard D. Janda. – Oxford : Blackwell, 2003. – Pp. 575–601.
7. Himmelmann N. P. Lexicalization and Grammaticalization: Opposite or Orthogonal? / N. P. Himmelmann // What Makes Grammaticalization? A Look from its Fringes and its Components, ed. by Bisang W., Himmelmann N. P., Wiemer B. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2004. – Pp. 21–42.
8. Hopper P. J., Traugott E. C. Grammaticalization / P. J. Hopper, E. C. Traugott. – Cambridge: CUP, 2003. – 276 p.
9. Kiparsky P. Grammaticalization as Optimization / P. Kiparsky // Grammatical Change : Origins, Nature, Outcomes, Ed. D. Jonas, J. Whitman & A. Garrett. – Oxford: OUP, 2012. – Pp. 15–51.
10. Kovbasko Yu. H. Prepositions of Place from Historical Perspective and the Preconditions for Their Transposition / Yu. H. Kovbasko // Наукові записки. Серія: Філологія (мовознавство). – Вінниця : ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2013. – Вип. 18. – С. 34–42.
11. Kovbasko Yu. H. Prepositions of Time from Historical Perspective and the Preconditions for Their Transposition / Yu. H. Kovbasko // Науковий вісник Чернівецького університету: збірник наукових праць. – Чернівці : Видавничий дім «РОДОВІД», 2014. – Вип. 690–691 : Германська філологія. – С. 270–275.
12. Lehmann Chr. Grammaticalization and Related Changes in Contemporary German / Chr. Lehmann // Approaches to Grammaticalization, ed. by E. C. Traugott and B. Heine. – Amsterdam & Philadelphia : J. Benjamins Publishing Co, 1991. – Vol. 2. – Pp. 493–535.
13. Lehmann Chr. Grammatikalisierung und Lexikalisierung / Chr. Lehmann // ZPSK, Vol. 42. – Berlin : ZPSK, 1989. – Pp. 11–19.

14. Lehman Chr. New Reflections on Grammaticalization and Lexicalization / Chr. Lehmann // New Reflections on Grammaticalization. – Amsterdam & Philadelphia : J. Benjamins Publishing Co, 2002. – Pp. 1–18.
15. Lehmann Chr. Theory and Method in Grammaticalization / Chr. Lehmann // Zeitschrift fur Germanistische Linguistik 32/2. – Hannover : Universitat Hannover, 2005. – Pp. 152–187.
16. Oxford English Dictionary Second Edition. – Oxford : OUP, 2009.
17. Willis D. Syntactic Lexicalization as a New Type of Degrammaticalization / D. Willis // Linguistics 45(2). – 2007. – Pp. 271–310.

Олеся Мусурівська, Надія Садовник-Чучвага
(Чернівці)

ПРОБЛЕМАТИКА ВИЗНАЧЕННЯ ТИПУ РОДОВОЇ СИСТЕМИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена дослідженню категорії роду в сучасній англійській мові та огляду різних підходів і думок, висловлених лінгвісттами стосовно цієї категорії. Розглянуто особливості функціонування категорії роду в сучасній англійській мові та окреслено проблематику визначення сучасної англійської родової системи.

***Ключові слова**: категорія роду, картина світу, займенникова референція, родова система, природна категорія*

Статья посвящена исследованию категории рода в современном английском языке и обзору различных подходов и мнений, высказанных лингвистами касательно этой категории. Рассмотрены особенности функционирования категории рода в современном английском языке и обозначена проблематика определения современной английской родовой системы.

***Ключевые слова**: категория рода, картина мира, местоименная референция, родовая система, естественная категория*

The article is concerned with the studies of the category of gender in the Modern English language and of various approaches and views expressed by linguists concerning this category. The peculiarities of the functioning of the category of gender in Modern English are highlighted, and the issues of the definition of Modern English gender system are described.

Having developed from the morphological gender of the Old English period, gender in Modern English acquired the status of a "natural category" with different ways of expression, based on morphological, semantic, syntactic and discourse-pragmatic principles.